

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmæ Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

De his quæ possunt incutere Timorem. De attendendis circa extremum iudicium. Et varietate, acerbitate, & infinitate pœnarum infernalium. Cap. IIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46132)

exercituum ipsum sanctificate, ipse pauor vester, & ipse terro-
 vester. Item Esa. 51. Quis tu, vt timeas ab homine mortali, & a
 filio hominis qui quasi fornax arefcescet? Prou. 29. Qui timeat
 hominē, cito corruet: qui sperat in domino, subleuabitur. ¶ Item
 notandum quòd Ioannes Damascenus distinguit sex species
 timoris, vnanquamque describens his verbis: Diuiditur timor
 in sex species, in segnitiam, erubescētiā, verecundiam, admi-
 rationem, stuporē, agoniā. Segnities est timor futurae operati-
 nis. Erubescētia timor est in expectatione conuictij. Verecundia
 timor est in turpi facto. Admiratio est timor ex magna imagi-
 natione. Stupor est timor ex inconsueta imaginatione. Agonia
 est timor per casum: scilicet per infortunium. De erubescētia
 dicit Ioānes Damascenus, quòd est optima passio. Philosophus
 de iuvene quodam: Erubuit, salua res est. Senec. in epistolis.
 Verecundia bonum in adolescente signum est. Tullius in lib. de
 offic. Sine verecundia nihil rectum esse potest, nihil honestum.
 Bernar. super Cantic. Nescio si quicquam gratius verecundia in
 moribus hominum deprehendi queat. Verecundia omnium est
 ornatus ætatum: sed in tenera ætate amplius pulchriusque ex-
 tescit. Quid amabilius verecundo adolescente? quàm pulchra
 hæc & quàm splendida gemma morum in vultu adolescentis,
 quàm vera & minimè dubia, bonæ nuntia spei bonæ indolis in-
 dex est? Quid ita? turpiloquij & omnis deinceps turpitudinis
 fugitium. Soror est continentiæ. Nullū est æquè manifestum
 signum columbinæ simplicitatis. Et idè testis est innocentie.
 Lampas est pudicæ mentis iugiter lucens: vt nihil in ea turpe
 vel indecorum residere attentet quod non illico prodatur. Item
 Verecundia spiritalis gloria est conscientie, famæ custos, vitæ
 decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, insignis
 totius honesti. De erubescētia bona vel mala, require in tracta-
 tu de superbia, vbi agitur de ornatu mulierum.

*De his quæ possunt incutere Timorem. De attendendis circa extre-
 mum iudicium. Et varietate, acerbitate, & infinitate pœnarum
 infernalium.*

CAP. IIII.

Dodecim sunt quæ possunt homini iacutere timorē. Pri-
 mū est, cōsideratio lachrymarū Christi. Verisimile est statim
 illū valde periculosum esse pro quo Deus fleuit. De lachrymis
 Christi, habetur Luc. 19. Vidēs Iesus ciuitatē, fleuit super illā. Et
 Io. 11. Et lachrymatus est Iesus. Et 5. ad Heb. Cū clamore valido
 & lachrymis preces offerēs exauditus est pro sua reuerētia. Be-
 Cōparitur Dei filius, & plorat: homo patitur, & ridebit. ¶ Secū-
 dum

dū est, cōsideratio passionis Christi. Ber. Ex cōsideratione remedij, periculi mei estimo quātitatē. Filius enim occidi iubetur, vt vulneribus meis pretioso sanguinis illius balsamo mediatur. Agnosce homo quā graua sint illa vulnera pro quibus necesse est Christū dñm vulnerari. Sic medicina: aestimatio, & timoris & doloris est exaggeratio. ¶ Tertiū est, cōsideratio culpabilitatis nostrę. Si enim timer aliquis, quū scit se reū esse vnius criminis in curia alicuius terreni principis: quantū timere potest qui tot & tantorum criminū scit se reum esse apud districtissimum iudicē? ¶ Legitur de quodā rege nobilissimo qui fuit in Græcia, qui memor malorū suorū & diuini iudicij, semper tristis erat, etiā cum solēnitates cum principibus suis celebrabat. Qui interrogatus super hoc à quodā fratre suo, voluit ei causam suā tristitię ostēdere, & misit buccinatores suos ante portā eius, quod secundū consuetudinē illius regni certissimum erat signū mortis. Et cum frater regis ad regem esset adductus, & non modicū timeret, & valde tristis esset, requisit rex quare non gauderet. Cui cum frater respondisset, quomodo in statu tali gaudere posset, indicauit ei rex causam tristitię suę. Si enim ille tantum timebat qui sciebat regē esse fratrem suū, & qui in nullo sciebat se esse culpabilem apud eum, quia aliqua signa offensę regię audierat: meritō timere poterat qui in tot & tātis sciebat culpabilem se esse apud dominū maiestatis. Hier. in epistolis: Si tanta cura pertimescitur iudiciū pulueris, qua intētionē cogitandum est, qua formidine præuidendū tātę iudiciū maiestatis? ¶ Quartum est, consideratio humanę infirmitatis & impatiētię. Adeo enim sunt homines impatiētes, quod musca vna si eos diu inflauerit, facit eos irasci quādoque vsque ad Dei blasphemiam. Et modica pœna temporalis quandoque affligit hominem vsq; ad tædium vitę: vt patet in Elia. 3. Reg. 19. qui petiit animę suę vt moreretur. ¶ Quintū est, misericordia quā Deus exhibet hominibus in præsentī. Secundū enim magnitudinē misericordię in præsentī, erit magnitudo iustitię in futuro. Sicut enim Deus est summē misericors, ita summē iustus. Et sicut opera misericordię ipsius in præsentī reputātur stultitia, cōparatione facta ad hominū misericordiam: sic iustitia eius in futuro furor hominibus apparebit. Naū 1. Vlscens Deus, & habens furorē. Furor videbitur quādo peccatores pro quorū salute mori voluit in ignem proiiceret, nec eos de cetero ab igne eruet. Sicuti mulier furibūda iudicaretur, si filiū suū in ignē proiiceret, & inde extrahi non permitteret. ¶ Sextō valere possunt ad timorem incutiendum opera

opera iustitiæ, quæ legitur Deus fecisse in mûdo isto: vt est vindicta quam sumpsit de Lucifero, & angelis qui ei adhaeruerunt, quos propter peccatum superbiæ irremediabiliter damnauit. Luc. 10. Videbam satanã quasi fulgur de cælo cadentem. 1. Pet. 2. Si Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit &c. ¶ **¶** Rudentes sunt funes quibus nauarum vela suspendunt, vt flante aura portus tranquillitatem relinquunt, seque ambiguis fluctibus credant: quibus rudentibus conuenienter immundorũ spirituum conamina conparantur, qui mox vt flante superbia impulsu se aduersus creatorem erexerunt: ipsis elationis suæ conatibus in abyssi profundum sunt rapti. Aliud opus iustitiæ est, pœna mundo inflicta pro peccato primorũ parentum. Pro peccato enim gulæ totus mundus adiudicatus est morti temporali, & aliis miseriis huius exilij. Aliud opus iustitiæ fuit diluuium quo totus mundus pro peccato carnis est submersus, exceptis octo animabus. Gen. 7. Iob 24. Quum vix paruam stillam sermonis eius audierimus, quis poterit tonitruũ magnitudinis eius intueri? Tonitruũ intelligas terribilẽ aduentum maiestatis eius, vel sententiam dandam in extremo iudicio. Stillam sermonis, intelligas iustitiam presentem. ¶ **¶** Septimò, facilitas percudi & spiritualiter & corporaliter, quæ est in mundo isto, propter quam in vmbra mortis dicimur esse. Esaiæ 9. Habitantibus in regione vmbre mortis lux orta est eis. Lucæ primo. Visitauit nos oriẽs ex alto: illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent. ¶ **¶** Octauò, Dei omnipotentia, cui nemo potest resistere, & quã nemo potest effugere. In Psal. Quis nouit potestatem iræ tuæ? Esaiæ 47. Vltionem capiam, & non resistet mihi homo. Luc. 12. Illum timere qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. In Psal. Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades &c. ¶ **¶** Nonò, Dei sapientia lucidè videns omnia, cui nihil potest abscondi. 1. Regum 16. Deus intuetur cor. Boëtius: Magna nobis, si dissimulare nolumus, indicta est probitatis necessitas, quam agamus coram oculis iudicis cuncta cernentis. ¶ **¶** Decimò, zelus diuinæ iustitiæ, qui ex hoc apparet, quòd Deus pater potius voluit vt eius vnigenitus penam quam debebat humanum genus, solueret, quàm ipse eam remitteret. Romanorum 8. Qui proprio filio suo non pepercit. Bernard. super Cantic. Qui non parcat filio, nunquid parcat figmento? nunquid parcat seruo nequam? Lucæ 23. Si in viridi ligno hæc fiunt, in arido, quid fiet? ¶ **¶** Vndecimum, extremum iudiciũ, circa quod multa attendenda

denda
mum
facit p
manus
me, rec
deuora
cie gla
cium. In
Esa. 13.
domini
ri que.
vincta
Prop e
eodem:
bit eum
Vox die
dies illa
succensa
res impi
prophet
Heb. 10.
esumpt
in manu
bant am
quam su
respõdeb
regas me
ronym. S
semper i
gite mor
uo argu
interrog
nem tua
rogant h
statione
mam sua
do habec
tatione S
uo, atted
signa tag
in terris

denda sunt quæ valere possunt ad incussionem timoris. ¶ Pri-
 mum est hoc, quòd scriptura sacra in tot locis comminationes
 facit pertinētes ad hoc iudiciū. Deut. 32. Si arripuerit iudicium
 manus mea, reddam ultionem hostibus meis: & his qui oderūt
 me, retribuā: inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus
 deuorabit carnes, id est, carnaliter viuentes. Job 19. Fugite à fa-
 cie gladij, quia ultor iniquitatis gladius est, & scitote esse iudi-
 cium. In Psalm. Quum accepero tempus, ego iustitias iudicabo.
 Esa. 13. Ululate, quia propè est dies domini. In eodem: Ecce dies
 domini veniet crudelis, & indignationis plenus, & ira furo-
 risque. Jerem. 46. Dies ille domini Dei, dies ultionis, vt sumat
 vindictam de inimicis. Ezech. 1. Propè est dies occisionis. Ioël 2.
 Propè est dies tenebrarum & caliginis, dies nubis & turbinis. In
 eodem: Magnus dies domini, & terribilis valde, & quis sustine-
 bit eum? Amos 5. Vt desiderantibus diem Domini. Sophon. 1.
 Vox dei domini amara tribulabitur ibi fortis. In eodē: Dies ira
 dies illa, dies tribulationis & angustie. Malac. 4. Ecce dies veniet
 succensa quasi caninus, & erūt omnes superbi, & omnes facien-
 tes impietatem stipula. In eodem: Ecce ego mittā vobis Eliam
 prophētā antequā veniat dies domini magnus & horribilis. ad
 Heb. 10. Terribilis est expectatio iudicij, & ignis æmulatio quæ
 cōsumptura est aduersarios. In eodem: Horrendum est incidere
 in manus Dei viuentis. ¶ Secundum est, sollicitudo quam habe-
 bant amici Dei antiquitus de hoc iudicio. Job 31. Quid faciam
 quum surrexerit ad iudicandum Deus? & quum quæserit, quid
 respōdebo ei? Eiusdem 14. Quis mihi tribuat, vt in inferno pro-
 tēgas me? & abscondas me donec pertranseat furor tuus? Hie-
 ronym. Siue comedam, siue bibam, siue aliquid aliud faciam,
 semper insonare videtur auribus meis illa terribilis tuba, Sur-
 gite mortui, venite ad iudicium. In Psalm. Domine, ne in furore
 tuo arguas me. In vitis patrum dixit abbas Amon cuidam fratri
 interroganti aliquem sermonem: Vade, & fac talem cogitatio-
 nem tuam, qualē faciūt illi qui sunt in carcere. Illi enim inter-
 rogant homines, vbi est iudex, & quādo veniet, & in ipsa expe-
 ctatione pœnarum suarum plorant. Sic & monachus debet ani-
 mam suam obipurgare, dicens: Vt mihi si nō cogitauero, quomo-
 do habeo astare ante tribunal Christi, & actū meorū reddere
 rationē. Si sic semper meditatus fueris, poteris saluus esse. ¶ Ter-
 tio, attendenda sunt signa terribilla præcedentia iudiciū. Quinq;
 signa tēguntur Luc. 21. Erunt signa in Sole, & Luna, & stellis, &
 in terris pressura gentium, præ cōfusione sonitus maris & flu-

ctuum. Duo prima specificantur Ioël. 2. vbi dicitur, Sol conuer-
 teretur in tenebras, & Luna in sanguinem, antequam veniat dies
 domini magnus & horribilis. De tribus simul habetur Apoca. 6.
 Vidi, & ecce terramotus factus est magnus, & Sol factus est ni-
 ger tanquã saccus cilicinus, & Luna tota facta est sicut sanguis,
 & stellæ cæli ceciderunt super terram, sicut sicus emittit grossos
 suos, quum à vento magno mouetur. De eisdem similiter habetur
 Matth. 24. Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum,
 & stellæ cadent de cælo. De quarto signo quod erit pressura in
 terris, legitur similiter Matt. 24. Erit tunc tribulatio, qualis nun-
 quam fuit ab initio mundi vsque modo, neque fiet. ¶ Quintum
 signum est confusio maris: quam confusionem aliqui aestimant
 fore quòd mare cum fragore magno peribit, secundum illud
 Apoc. 21. Et mare iam nõ est. Hier. in annalibus libris Hebræorum
 inuenit quindecim signa quindecim dierum ante diem iudicii,
 sed verũ cõtinui futuri sint dies illi, an interpolari, nõ expressit.
 Prima die eriget se mare quadraginta cubitis super altitudinẽ
 môtium, stans in loco suo quasi murus. Secundo, tantũ desce-
 det, vt vix videri possit. Tertio, marinæ belluæ apparentes su-
 pra mare dabunt rugitus vsque ad cælum. Quarto, ardebit mare
 & aqua. Quinto, herbæ & arbores dabunt rorem sanguineum.
 Sexto, ruent ædificia. Septimo, petræ adiuicem collidentur.
 Octauo, generalis fiet terramotus. Nono, æquabitur terra. De-
 cimo, exhibunt homines de cauernis, & ibunt velut amêtes, & nõ
 poterunt mutuo loqui. Vndecimo, surgent ossa mortuorum, &
 stabunt supra sepulchra. Duodecimo, cadent stellæ. Tertiodeci-
 mo, morientur homines viuentes tunc, vt cum mortuis resurgant.
 Quartodecimo, ardebit cælum & terra, scilicet superficies terræ
 & aëris. Quintodecimo, fiet cælum nouum, & terra noua, & re-
 surgent omnes. ¶ Et possunt assignari sex causa, quare signa iudicii
 præcedent. Prima, vt magnũ malum futurum nuntiarent.
 Grego. in homil. illius Euangelij, Erunt signa in Sole, &c. Quia
 terrores quos cernimus, nisi sequentis iræ præcones dixerint.
 ¶ Item in homilia illius Euangelij, Cum audieritis prælia. Vlti-
 ma tribulatio multis tribulationibus præuenitur, & per crebra
 mala quæ præueniunt indicantur mala perpetua quæ subsequen-
 tur. Et subdit Greg. Multa debent mala præcurrere, vt malũ va-
 leant sine fine nuntiare. Secunda causa est, quam tangit Grego. in
 eadem homil. dicens: Quia in cunctis delinquimus, in cunctis fer-
 rimur. Et subdit: Omnia quæ ad vsum vitæ accepimus, ad vsum
 conuertimus culpæ: sed cuncta quæ ad vsum prauitatis inueni-
 mus, ad
 Beda, d
 nutant
 datur p
 mine
 vt subd
 dista lu
 & ai m
 tibi fac
 Quinta
 fundetur
 dignum
 ris. Chr
 lia plan
 propter
 struitur
 nebris i
 Christi
 carne ei
 Zacha. 9
 benefici
 & requi
 pro eis
 ostende
 iterum c
 filium D
 videntes
 lo Chry
 tint cruce
 monia p
 rado, con
 congreg
 eas in va
 super sec
 gentes. a
 moni. Iud
 cium, &c.
 lare. No
 iudicis p
 inu stiti
 iudicabo

mus, ad vsum nobis conuertuntur vltionis. Tertiã causam rãgit Beda, dicẽs: Appropinquante suo termino, elemẽta quasi pauida nutant, & tremunt. Quarta causa est, vt scilicet creaturæ ostendatur paratæ esse ad viciscẽdum creatorẽ de hostibus suis. Imminente guerra solet fieri armorũ ostensio & faciunt principes vt subditi eorum armati cõueniant: sic fiet antequam Deus vindictã sumat de inimicis suis. Sap. 5. Accipiet armaturã zelus illius & armabit creaturã ad vltionẽ inimicorũ. Eiusdẽ 16. Creatura, tibi factori deseruiẽs exardescet in tormentũ aduersus iniustos. Quinta causa rãgitur super illud Esa. 24. Erubescet Luna, & cõfundetur Sol. Glo. Cernens illos qui eius lumine fruebãtur nihil dignum Dei bonitate fecisse. Sexta est, vt sint incitamenta doloris. Chryso. Patrefamilias moriente domus eius turbatur, familia plangit & nigris se vestimentis induit. Sic humano genere, propter quod facta sunt omnia, circa finem cõstituto, totus destruitur mundus. Cæli ministeria lugent & cãdore deposito tenebris induuntur. ¶ Quarto, attendenda sunt insignia passionis Christi: scilicet crux, clauis, lancea quæ ante iudicem erunt, & in carne eius videbuntur cicatrices, vt videant in quẽ pupugerũt. Zacha. 9 & Apoc. 1. Tunc peccatoribus exprobrabitur magnum beneficium eis exhibitum, scilicet beneficium passionis Christi, & requiret Christus mortem suam ab eis tanquam pretiũ, quod pro eis dedit, cũ seipso ei abstulerint, quos ita carẽ emerat: & ostendetur magna ingratitudo eorũ qui semel crucifixũ pro eis iterum crucifixerũt. Heb. 6. Rursum crucifigentes in semetipsis filium Dei. Vnde multũ confundentur, insignia passionis Christi videntes. Matth. 24. Tunc apparebit signum filij hominis in cælo Chryso. Non erit tunc necessitas accusationis, cum videant crucem, & ipsum Christum habẽtem in corpore suo testimonia passionis. ¶ Quinto, attendenda est curiæ illius magnitudo, coram qua reprobi cõfundentur. Totus enim mundus erit congregatus ibi. Ioel. 2. Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Iosaphat, & disceptabo cum eis. Matth. 15. Sedebit super sedẽ maiestatis suæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes. ad Rom. 14. Omnes stabimus ante tribunal Christi. Canon. Iuda: Ecce venit Dominus in sanctis millibus facere iudiciũ, &c. ¶ Sexto, iudicis summa potestas à qua nõ licebit appellare. Non est qui de manu eius possit eruere. Job 10. ¶ Septimo, iudicis perspicacitas, qui in eis quæ modo videtur esse iustitia, iniustitiam agnoscer. In Psal. Cũm accepero tẽpus, ego iustitias iudicabo. Idẽ. Ad districti examẽ iudicis, nec iustitia iusti secura

est, nisi pietate diuina, vt & ipsa iustitia, qua quisq; iustus est, Deo iustifica, nec iustificetur. Iudex ille nō solū magna, sed etiā parua, quæ nunc vilipēduntur, in iudiciū adducet. Ecce. 11. Cuncta quæ sūt, adducet Deus in iudiciū. Et super illud Iob 31. Nōne ipse cōsiderat vias meas, &c. dicit Glo. Sic Deus vniuscuiusq; vias considerat: sic gressus dinumerat, vt nec minutissimæ cogitationes eius iudicio, nec verba tenuissima quæ apud nos vsu viluerunt, indiscussa remaneant. De cogitationibus dicitur Sap. 6. Item cogitationes vestras scrutabitur. De verbis Matth. 12. De omni verbo otioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicij. Etiam de tēpore quod hodie multū vilipēditur, ratio exigitur. Ber. Omne tempus tibi impēsū, requiratur qualiter fuerit à te expensum. Idē: Sicut capillus nō perit de capite: ira nec momentū peribit de tempore. Iudex scrutabitur Ierusalem in lucernis. Soph. 1. Nec solum exiget rationem de peccatis propriis, sed quodammodo de alienis. Gen. 4. Vbi est Abel frater tuus? Eze. 3. & 33. Sanguinem eius de manu tua requiram. Iudex rationem exiget etiā de bonis quæ ipse homini cōmisit, siue sint bona naturæ, siue fortunæ, siue gratiæ, & de malis quæ ei dimisit. Item exiget rationem de malis operibus quæ homo commisit, & de bonis operibus quæ omisit. ¶ Octauo, iudicij inflexibilitas: quia si beata virgo & omnes angeli, & sancti, & sanctę rogarēt in iudicio pro aliquo qui tūc esset in mortali peccato, iudex nō exaudiret eos. Prou. 6. Zelus & furor viri nō patet in die vindictæ, non acquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima. Chrysost. Tunc nec diuinitatibus profunt, nec parentes parentibus intercedunt, nec angeli (sicut solebāt) pro hominibus faciunt verbum, quia natura iudicij non recipit misericordiam. Prou. 11. Non proderunt diuitiæ in die vltionis. ¶ Nono, magnus zelus iudicis. De quo zelus in multis locis loquitur scriptura sacra. Daniel. 7. Thronus eius flammæ ignis. Malach. 3. Quis stabit ad videndum eum? Ipsi enim quasi ignis constans. Sapien. 5. Accipiet armaturam zelus eius. Esa. 30. Ardens furor eius, & grauis ad portādum. Eiusdem 66. Ecce Dominus in igne veniet. Apoc. 6. Dicent montibus & petris: Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira agni, secūdam Augustinum mallent reprobi omne tormentum sustinere, quàm faciem iudicis irati videre. ¶ Decimo, causæ magnitudo: magnum enim est de quo erit illud iudiciū. Illi enim qui obtinebit in illo iudicio, adiudicabitur regnum æternum. Ille verò qui caderet à causa illa, adiudicabitur

cabitur morti aeternae. Matt. 25. Ibunt hi in supplicium aeternum,
 iusti autem in vitam aeternam. ¶ Undecimo, terribilitas senten-
 tia quae tonitruum dicitur. Iob 26. Quis poterit tonitruum ma-
 gnitudinis eius intueri? Grego. in Moral. Quis eius iram toleret,
 cuius & ipsa non potuit mansuetudo tolerari? Augustinus super
 Ioan. Qui ceciderunt ad unam vocem Christi morituri. Ioan. 18.
 quid facient sub voce iudicaturi? Esaiæ 30. Labia eius impleta
 sunt in lignatione, & lingua eius quasi ignis devorans. Osee 11.
 Quasi leo rugiet. Amos 4. Leo rugiet, quis non timebit? Zacha-
 9. Exibit ut fulgur gladius eius. Apocal. 1. & 19. De ore eius gla-
 dius ex utraque parte acutus exibat. Gladius acutus ex utraque
 parte est sententia, qua anima cum corpore damnatur. ¶ Duo-
 decimo, sententiae irrevocabilitas, Euolat enim emissum irre-
 vocabile verbum iudicis. ¶ Tertiodecimo, multitudo ministro-
 rum ad executionem sententiae paratissimorum. Matth. 13. In con-
 summatione seculi, mittet Filius hominis angelos suos, & colli-
 gent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquita-
 tem: & mittent eos in caminum ignis. In eodem: Sic erit in con-
 summatione seculi. exhibentur angeli, & separabunt malos de medio
 iustorum, & mittent eos in caminum ignis. ¶ Quartodecimo,
 angustia reproborum. Gregor. O quam angustae erunt undique
 reprobis viae Superius erit iudex iratus. Subtus horridum chaos
 inferni à dextris peccata acufantia, à sinistris infinita demonia
 ad supplicium trahentia, intus conscientia vrens, foris mundus
 ardens, miser peccator sic deprehensus quò effugiet? Latere erit
 impossibile, apparere intolerabile Si queris, quis te accusat? Di-
 co totus mundus: nam offenso creatore totus mundus perditum ha-
 bet odio. Mundus persequetur cum flamma & igne. In Psal. Sicut
 ignis qui comburit ysaia, & sicut flamma comburēs mōtes: ira perse-
 queris eos in tēpestate tua. Item: Ignis ante ipsam praecedet, &
 inflāmabit in circuitu inimicos eius. Angustia reprobōrū osten-
 ditur Esa. 1. Ingredere in petram, & abscondere in fossa humo à
 facie timoris domini. In eodem: Introibunt in speluncas petra-
 rum, & in voragine terra à facie formidinis domini. Apoc. 9.
 In diebus illis quarent homines mortē, & non inueniēt: & desi-
 derabūt mori, & fugiet mors ab eis. ¶ Quintodecimo, impoten-
 tia reprobōrū qui non poterunt resistere, sicut nec palea resistere
 potest igni, vel aliquis ligatus his qui eum ligauerunt. Matth. 3.
 Paleas comburet igni inextinguibili Eiusdē 13. In tempore
 messis dicam messoribus: Colligite primum zizania: & alligate
 ea in fasciculos ad comburendum. Chrysost. Nec resistendi vi-

rus, nec fugiendi facultas, nec penitentiae locus, nec satisfactio-
nis tempus. Ex angustia omnium rerum nihil remanet nisi la-
ctus. Matth. 24. Tunc plangent omnes tribus terra. ¶ Sextodeci-
mo, defectus auxiliij, quia non audebit nec angelus nec aliquis
sanctus pro aliquo damnato rogare. Christus qui tantum homi-
nes dilexit, quod dedit semetipsum pro eis, ridebit de damna-
tione eorum. Prou. 1. Ego quoque in interitu vestro ridebo. Sancti
etiam qui pro salute hominum morti se exposuerunt, latrabun-
tur, quia videbunt Dei contumeliam vindicari. In Psal. Latabitur
iustus cum viderit vindictam. Nec compatientur sancti mi-
seriae reproborum. Vnde gl. super illud Luc. 16. Inter nos & vos
magnum chaos firmatum est &c. Iustorum animae etsi in natura
sua bonitate misericordiam habent, iam tunc authoris sui iustitiae
coniunctae tanta rectitudine cōstringuntur, vt nulla ad reprobos
compassione moueantur. ¶ Decimo septimo, denudatio peccato-
rum. Eccl. 11. In fine hominis denudatio operum illius. Esa. 47. Re-
uelabitur ignominia tua, videbitur opprobrium tuum. Iere. 10.
Confundentur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium
sempiternum, quod nunquam delebitur. Nahum 3. Reuelabo pa-
denda tua in facie tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam, &
regnis ignominiam tuam. Matt. 10. Nihil operum quod non re-
uelerit &c. 1. Cor. 4. Veniet Deus, qui & illuminabit abscondita
tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. ¶ Decimo octa-
uo, aduersarij erunt multi, & fortes aduersabuntur peccatoribus,
& angeli, & homines. Job 20. Revelabunt caeli iniquitatem eius,
& terra cōsurgit aduersus eum. Loquitur de impio. Aduersabun-
tur eis non solum daemones, sed etiam ipsi sancti. Sapien. 7. Tunc
stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustia-
uerunt, & qui abstulerunt labores eorum. Maximi aduersarij
erunt peccata quae damnandos tradent. Sapien. 4. Venient in cogi-
tatione peccatorum timidi, & traducet eos ex aduerso iniqui-
tates eorum. ¶ Decimo nono, certitudo reatus. Ad certitudinem
istam faciet hoc, quod ipse iudex erit testis. Ipso enim videtur
peccata sunt commissa. Hier. 29. Ego sum iudex & testis, dicit do-
minus. Malac. 3. Accedat ad vos in iudicio, & ero testis velox ma-
leficis & adulteriis & periuris. Item ad certitudinem faciet, quod
ipsi peccatores habebunt literas propria manu scriptas in con-
scientiis suis quae testificabuntur contra eos. Dan. 7. Iudicium so-
dit, & libri aperti sunt. Libri, inquam, conscientiarum. Apocal.
20. Iudicati sunt mortui ex his quae scripta erant in libris, secun-
dum opera eorum. ¶ Vigesimo, virtutum caelestium commotio

Matth.

Matth. 24. Virtutes calorū mouebuntur. Chryso. Si rex terrenus processurus contra aliquem, expeditionem mandat in populo, dignitates omnes mouentur, exercitus excitatur, tota ciuitas feruet: quanto magis rege cælesti exigente iudicare viuos & mortuos, angelicę virtutes commouentur, terribiles ministri terribiliorem dominum præcedentes? Iob 16. Columnæ cali contremiscunt, & pauent ad nutū eius. Interl. Nō timore pœnali, sed admiratione. Hierony. Quid faciet virgula deserti, vbi concutitur cedrus paradisi? Ad hoc iudicium valde districtū perueniendum est in præsentī, vt rationē reddamus corā vicariis Christi. In Ps. Beati qui custodiūt iudicium, & faciūt iusticiam in omni tempore. Hęc computatio frequenter faciēda esset, & strictē frequenter propter labilitatem memorię. Ber. Computatio dilata, multa facit obliuisci. Strictē ne minima prætereantur. Matthi 10. Omnes capilli capitis vestri numerati sunt. Ex hoc quod nō cogitatur hoc iudiciū multa mala proueniūt. in Ps. Inquinata sunt vię illius in omni tēpore. Et subditur causa: Aufertur iudicia tua à facie eius. Prou. 28. Viri iniqui non cogitant iudicium: qui autem requirunt dominum, animaduertunt omnia. Eccl. 18. Ante iudicium interroga teipsum. Cogitandum esset illud iudicium cū aliquid graue pro Deo toleratur. Gre. in homil. Illum diem fratres charissimi, illū ante oculos ponite, & quicquid modo graue cernitur in eius compassione vigetur.

¶ De pœnis inferni.

Duodecimō, valere potest ad incutiēdum timorem consideratio pœnarum futurarum. Circa quas multa attendenda sunt. ¶ Primū est, acerbitas earū. Grauiſſima enim pœna quę in hoc mūdo toleratur, minor est etiā pœna purgatorij. Aug. Miro modo licet æternus nō sit, grauis est ignis ille: exupetat enim omnē pœnam quā aliquis in hoc mūdo perpessus est. Secundū est, pœnatū diuersitas, & inueniūtur in Sacra scripturā nouę pœnę. Prima est, ignis. Secūda, vermis. de quibus Esa. vlt. Vermis eorū non morietur, & ignis eorum nō extinguetur. Iudith 16. Dabit eis ignē, & vermes in carnes eorū, vt vrātur & sentiant vsq; in sempiternū. Iob 20. Deorauit eū ignis qui nō succēditur. Nō est ne cesse, quōd ignis ille succēdat, cū nunquā extinguat. Ecc. 7. Vindicta carnis impij, ignis & vermis. Eiusdem 21. Stupa collecta synagoga peccantiū, & cōsummatio eorum flamma ignis. Apocal. 20. Qui nō est inuēctus in libro vitę scriptus, missus est in stagnū ignis. Mat. 25. Discedite à me maledicti in ignē eternū. Luca 16. Crucior in hac flamma, ait diues epulo. ¶ Tercia est,

fœtor quasi sulphuris. In Psal. Ignis, sulphur, & spiritus procel-
 larū pars calicis eorum. Esa. 30. Flatus domini quasi torrens sul-
 phuris succedens eam. Apoc. 21. Pars illorum erit in stagno ar-
 deti. igne & sulphure. ¶ Quarta erit frigus. Mar. 13. Ibi erit frigus
 & stridor dentium. Stridor dentium solet sequi frigus. Iob. 24. Ad mi-
 nimum calorem trāsissent ab aquis nivium. ¶ Quinta erit fames.
 Esa. 65. Serui mei comedent, & vos esurietis: erit ibi tāta inopia
 quod nec vnā guttā aque habere poterūt, vt patet in diuine epu-
 lone in inferno sepulto. Lucę 16. & Iob 27. Apprehendet eū quasi
 aqua inopia, vbi dicit gl. Diues in inferno, cogente inopia, vsque
 ad minima petenda perductus est, qui sua tenacitate vsq; ad mi-
 nima neganda pauperibus restrictus est. Itē Gregorius: Guttam
 petiit qui micam negauit. Ibi erit tantus defectus boni, vt mors
 quę in mundo isto præ cæteris timeretur, ab hominibus desideretur.
 Apoc. 9. Desiderabunt homines mortem, & mors fugiet ab
 eis. Ibi habebit locum illud Ecclē. 41. O mors quā bonum est
 iudicium tuum? Vtilius esset homini si tunc se interficere posset,
 quā si posset interficere diabolum: quia diabolo interfecto
 non cessaret cruciatus eorum. Ibi erunt septem anni magnę pen-
 urię obliuisci facientes abundantiam presentis vitę. Gene. 41.
 Maxima penuria quę erit ibi, erit priuatio diuinę visionis. Gre.
 in Moralib. Fames interficit, quia suam faciē illis redēptor ab-
 scondit. ¶ Sexta pœna erit tortorum. De qua Matth. 18. Tradidit
 eum tortoribus, donec redderet omne debitum. ¶ Septima erit
 horror, tam loci, quā dēmonū. Iob 10. Ibi nullus ordo, sed sem-
 piternus horror inhabitat. Eiusdem 20. Vadent, & veniet super
 eum horribiles. Si tantum horrorem habet homo, quando videt
 in presentī vnū dēmonē, quātus horror erit vbi tot horribiles
 apparebūt & magis horribiles, vt videtur, quā appareāt in prę-
 senti? Si vnus de ministris carceris infernalis tantū habet horro-
 rem, quid habebit horroris ipse carcer? ¶ Octaua pœna & nona,
 erunt tenebrę & vincula. De quibus Matth. 22. Ligatis manibus
 eius, proiicere eum in tenebras exteriores. secundum Grego. in
 Moral. ignis infernalis concremationem habet, sed lumen non
 habet: & non solum erit ibi pœnarum varietas, sed earum con-
 trarietas. Grego. Horrendo modo tunc erit miseris dolor cum
 formidine, flamma cū obscuritate, & in eorū interitu ipsa à suis
 qualitatibus tormenta discordant, quia à conditoris volunta-
 te dum viuere discerepabāt. Fit miseris mors sine morte, finis
 sine fine, defectus sine defectu, quia mors semper viuic: & finis
 semper incipit, & defectus deficere nescit. Mors perimit & ex-
 tinguit,

tinguit, dolor cruciat & pauorem non fugat, flamma combu-
rit, sed tenebras non dilentit, quia enim cum diabolo contra
suum creatorem concordarunt, creaturæ contrariæ conuenient
ad eorū pœnas. Item Greg. Sempiternus horror inhabitat; quia
eius ignibus traditi, in supplicis dolorem sentiunt, & in doloris
angustia pulsati, semper pauore feriuntur, vt & quod timent
tolerent, & rursus quod tolerant sine cessatione pertime-
scant. ¶ Tertium, attendendum circa pœnas est eorū diuturnitas.
Matthæi 15. Ite maledicti in ignem æternum. Diuturnitas
pœnæ multum affliget reprobos. Satis facile est iacere in vno le-
cto suauis & mundo: & tamen si alicui posito in tali lecto dicere-
tur, iace, & quiesce, quia oportebit te ibi iacere X X. annis: ipse
responderet: Potius vellem esse mortuus. Quid ergo erit de illo
qui erit in igne ardenti, & sciet se mansurum ibi non tantum
per X X. annos, vel centum vel mille, sed per infinita secula se-
culorum? In hac meditatione dicitur fuisse conuersus Falco, qui
postea fuit episcopus Tholosanus. Esaiæ 33. Quis poterit habita-
re cum ardoribus sempiternis? Job 20. Luet qui fecit omnia, nec
tamen consumetur. glos. Vt sine fine crucietur, vivere sine fine
compellitur. Interl. Cuius vita mortua fuit in culpa, eius mors
vixit in pœna. August. 19. lib. de Ciuit. Dei. Ibi dolor permanet
vt affligat, & natura perdurat: vt sentiat: quia vtrunque non de-
ficit, nec pœna deficiet. ¶ Quartum est, pœnæ vniuersalitas. Vni-
uersæ enim partes hominis post diem iudicij erunt in igne. Cum
aliquis non posset sustinere ignem in minima parte digiti per
vnam horā, quārus erit dolor quādo totus homo erit in igne æ-
ternaliter? Aug. 13. lib. de Ciuit. Dei. Nūquam erit homini peius
in morte, quā vbi erit mors sine morte. Hierony. Tanta in in-
ferno erit vis doloris, quod mēs ad aliud dirigi non poterit, nisi
ad id quod vis doloris impellit. Signum huius doloris est, quod
dominus toties in euāgelio dicit. Ibi erit fletus, & stridor dēriū.
Matthæi 13. & 22. & 25. Si singulis diebus in quibus erunt dāna-
tia in inferno, fletēt vnicam lachrymam materialem, plus exiret
arax processu temporis ab vno damnato, quā omnia vasa hu-
ilis mundi caperent. Quod patet ex hoc, quod omnia vasa hu-
ilis mundi finita sunt & numero. & magnitudine, infinitis verō
diebus erunt reprobi in inferno. ¶ Quintum est, consolacionis
defectus. Bern. Quid erit cum se viderit illa miseranda cōditio
omni consolacione nudatam in illas tenebras exteriores excuri,
& ab illa beatorū ecclesia perpetua excommunicatione excludi?
¶ Sextum est, pœnarum infernalium inutilitas. Præsens pœna est

breuis, & leuis, & fructuosa: sed futura est longa, & grauis, & infructuosa: quia si aliquis fieret in inferno tantum lachrymarum quantum est aquæ in toto mundo, non sufficeret ad ablutionem peccati vnus mortalis. Plus virtutis haberet hic lacryma, quam omnes illæ. August. de Fide, ad Petrum: In inferno etsi erit stimulus pœnitendinis, nulla erit ibi correctio volûntatis, à quibus ita culpatur iniquitas sua, vt nullatenus possit ab eis vel diligi vel desiderari iustitia. ¶ Præter prædicta notadû quod malis dolere veniet ex diuersis causis. Primò, ex bonorum tēporalium amissione. In Psal. Quum interierit, non sumet omnia, neq; descendet cum eo gloria eius. Secundò, ex hoc quod tempus mercedi transit. Ierem. 8. Transit æstas, finita est messis, & nos saluari non sumus. Tertio, ex amissione æternæ gloriæ. in Psalm. Pones eos vt clibanum ignis in tempore vultus tui, id est, dum sancti vultum vel faciem tuâ videbunt. Chrysostomus: Omnes gehæ superat cruciatus, carere bonis quibus in potestate habueris perfrui. Quartò, ex praua societate. Socios enim habebunt dæmones horribiles, & homines igne infernali exustos. Esa. 13. Vnusquisque ad proximû suum stupebit, facies combustæ vultus eorum. Nahû 2. Facies omnes sicut nigredo ollæ. Ioël. 2. Omnes vultus ei⁹ redigetur in ollâ. Quintò, ex loci qualitate, qui erit tenebrosus & fumosus, q̄ valde graue erit diuitib⁹ q̄ in presenti domo volebāt habere sine fumo. Esa. 65. Isti fumi erunt in furore meo.

De dono Pietatis.

PARS IIII.

Donû Pietatis ascendendo est post donû Timoris. Augu. in quodâ sermone de Timore: Esaias sapientiæ adiuuaxit intellectu: tanquã querētibus, vnde ad sapientiã veniretur? Responderet, Ab intellectu. Vnde ad intellectû? A cōsilio. Vnde ad cōsiliû? A fortitudine. Vnde ad fortitudinē? A sciētia. Vnde ad sciētiã? A pietate. Vnde ad pietatem? A timore. Grego. super illud Iob 1. Ibāt filij eius, &c. videtur velle, quod pietas prout est vnde de septem donis, pro misericordia sumatur. Dicit enim, Pietas opera misericordiæ docet. Et paulo post dicitur in eadem gloria. Pietas sine scientiæ discretione quomodo misereatur, ignota. Glo. verò super 5. Matt. videtur velle, quod Pietas sumatur pro cultu Dei, seu pro veneratione rerum sacrarum. Dicit enim: Scūda est pietas, quæ conuenit mitibus: qui enim piè querit, honorat sancta. Et idem videtur Augu. cum Greg. sensisse: quia secundû Aug. pietas hominē iugo Dei subiicit, tanquã animal mansuetû. Sicut timor iugû diaboli abiicit, si pietas Deû coli vel honorari facit. Et adaptatur donû timoris humilitati seu paupertati.